

Ali lahko varujemo okolje in smo obenem energetska samooskrbni?

Uroš Urbas, Delo, 2.6.2019

Ali so v vladi kompetentni ministri, ki zmorejo pripraviti energetska koncept in ukrotiti vse partikularne interese ter na prvo mesto postaviti interes države?

Ne prestrašite se: to ni razmišljanje o energetskih problemih 21. stoletja. To je zapis o nezmožnosti nekega naroda, da bi poskrbel za lastno preskrbo. Če bi naši predniki razmišljali enako kot sedanji odločevalci, po tej državi ne bi bila nikoli speljana nobena avtocesta razen poljskih kolovozov, namesto železnic pa bi še vedno potovali s konji.

Četrtna odločitev vlade, da zaradi varovanja okolja opusti državni prostorski načrt, ki je predvideval gradnjo hidroelektrarne na Muri, je sprožila čustvene odzive. Na eni strani energetska lobi, ki si, tudi zaradi investicij, želi novih gradenj, na drugi okoljevarstveniki in civilne iniciative, ki so proti spremembam v okolju. Pogled k severnim sosedom pove, da imajo Avstrijci na svoji strani reke Mure 32 hidroelektrarn, skupaj s pritoki pa okoli 50. Seveda si ne želijo hidroelektrarn na slovenski strani Mure, saj nam z veseljem prodajajo elektriko. Najprej pa zgodba iz knjige *Bajk in povesti o Slovencih*. Se lahko postavite v kožo nekoga, ki je dobil vsa veljavna dovoljenja za gradnjo hiše? Z zidarji, krovci in arhitekti ste se dogovorili za ceno gradnje in kdaj bodo izvajalci dela opravili, nato pa ljubitelji rib na sodišču dosežejo, da ne smete graditi hiše, pa čeprav ste pridobili vsa dovoljenja za gradnjo. Boste še kdaj zaupali takšni državi in njenim organom?

Zgodba iz energetike, ko je investitor družba HESS (Hidroelektrarne na Spodnji Savi), ki je v lasti dveh energetskih družb, Gen energije in Holdinga Slovenske elektrarne (HSE), že objavila več različnih razpisov za novo hidroelektrarno Mokrice na spodnji Savi. Letos bi se gradnja morala že začeti, leta 2021 bi bila po načrtu končana. Imeli so okoljevarstveno soglasje, a se je na to soglasje pritožilo Društvo za proučevanje rib Slovenije.

Agencija za okolje je na prvi stopnji njihovo pritožbo zavrnila, na drugi stopnji je njihovo pritožbo zavrnilo še ministrstvo za okolje. Investitor je zato začel postopke za gradnjo hidroelektrarne, a so okoljevarstveniki vložili tožbo na upravno sodišče. Pozor: kljub soglasju dveh strokovnih organov je upravno sodišče razsodilo, da je tožba utemeljena, in postopek vrnilo v odločanje na prvo stopnjo. S tem je bila investicija ustavljena.

Nekaj malega teorije o energetiki

Ob upoštevanju varovanja okolja in trajnostnega razvoja ter racionalne rabe energije si morajo odločevalci v interesu države odgovoriti na naslednja vprašanja: Ali je energetska samooskrba v interesu te države? Kaj bomo naredili za to, da ne bomo odvisni od uvoza (umazane?) električne energije iz tujine? Ali znamo sami zagotoviti dovolj lastnih proizvodnih kapacitet? Ali se zavedamo vpliva cene energije na konkurenčnost nacionalnega gospodarstva? Kako bomo zmanjšali izpuste toplogrednih plinov za vstop v brezogljično družbo?

Kar 37 odstotkov ozemlja Slovenije sodi pod Naturo 2000, evropsko omrežje posebnih varstvenih območij, na katerem ni dovoljenih nobenih posegov v naravo. Umestitev objekta, kot je hidroelektrarna, je nemogoča. Slovenija je dala evropski komisiji načelno zavezo, da bo do leta 2020 četrtno energije pridelala iz obnovljivih virov, s čimer prispevamo svoj delež k dekarbonizaciji planeta. Med obnovljive vire spadajo sonce, veter in voda. Kar se tiče sonca in vetra, v Sloveniji nista dovolj zanesljiva vira. Sončnih dni je premalo, veter mora za pozitivno ekonomiko konstantno pihati s hitrostjo sedem metrov na sekundo, da je izkupiček energije optimalen. Dejstvo je, da Slovenija uvozi 47 odstotkov energentov.

Kaj pa Teš 6? Ste že slišali za Avstrijo?

Ste morda prejšnji konec tedna spremljali, kaj se je dogajalo na Dunaju? V soboto zjutraj sta dva nemška medija razkrila korupcijsko afero v koalicijski vladni stranki, katere predstavniki so se na Ibizi dogovarjali o državnih poslih. Do večera so vsi akterji odstopili z vseh političnih funkcij. Še preden je bilo tedna konec, so že bile razpisane nove volitve.

Kaj se je pri nas zgodilo glede Teša 6, za katerega smo davkoplačevalci plačali 1,4 milijarde evrov, razen ugotovitve, da obratovanje bloka nikakor ne bo zdržalo do leta 2054 in da bo pri sedanjih cenah električne energije ta investicija ves čas prinašala izgubo? In pa seveda najmočnejši argument proti vsem velikim državnim investicijam.

Kaj je šlo narobe pri Tešu 6? Prva napaka s sedanje perspektive je bil preplet odločevalcev v Saleški dolini. Njihovo miselnost, ki jih je vodila pri pripravi projekta, najbolje odraža stavek: Denar za investicijo bo, še vedno je bil. K tej miselnosti je treba dodati še pohlep in dejstvo, da so bili ključni odločevalci tehnološko nekompetentni za takšno investicijo. Krona vsega je bila popolna odsotnost nadzora in dogajanje v času mandata vlade, ko se je takratni premier za milijardne državne investicije zanimal v obratnem sorazmerju s svojim pojavljanjem na instagramu.

Seveda se bodo napake ponavljale, toda vprašanje je, ali smo se iz zgodbe o Tešu 6 česa naučili? Bodo ključni ljudje procesirani? Za zdaj očitno ne vemo, niti kaj pomeni politična odgovornost niti kaj pravna odgovornost. Nobenih sankcij še ni bilo niti proti nekdanjemu direktorju Teša **Urošu Rotniku** niti proti nekdanjemu direktorju Premogovnika Velenje **Milanu Medvedu**. Dejstvo, da je **Alojz Stana**, predsednik nadzornikov HSE v ključnih trenutkih odločanja o Tešu 6, zdaj državni sekretar na ministrstvu za finance, seveda ne vliva zaupanja v sposobnost učinkovitih in transparentno vodenih investicij.

Slovenija potrebuje odločitev o drugem bloku jedrske elektrarne

Če hočemo biti energetska neodvisni, je treba čim prej sprejeti odločitev o gradnji drugega bloka Nuklearne elektrarne Krško (Nek). To je sicer bogokletna teza v popularnem ozračju nasprotovanja jedrskim elektrarnam. Investicija v drugi blok Neka znaša vsaj dve milijardi evrov. A dejstva so takšna: jedrska energija ne proizvaja toplogrednih plinov, torej to ne nasprotuje zavezi o brezogljični družbi; Nek 2 pomeni domač vir električne energije, ki je neodvisen od trgovcev iz tujine; takšna investicija ima tudi makroekonomske učinke na slovensko gospodarstvo.

Manjka nam širši pogled z razmislekom, kam in kako želimo priti. Da bi to dosegli, je treba najprej sprejeti dogovor o energetskem konceptu, torej vizijo o razvoju slovenske energetike, ki bo veljala nekaj desetletij. V tej viziji je treba odgovoriti na vprašanje, kaj bomo naredili s proizvodnjo in preskrbo električnih virov. Vlada je marca lani sicer sprejela energetska koncept, a zelo splošnega in brez ukrepov. Te naj bi vseboval nacionalni energetska in podnebni načrt. Oboje še vedno čaka na sprejetje v parlamentu. Sedanje stanje v energetiki bi najlažje opisali kot spopade partikularnih interesov. Svoje interese imajo elektrodistributerji, svoje interese imajo trgovci z energijo, prav tako oba proizvodna stebra in Eles kot prvi med enakimi. Ali so v vladi kompetentni ministri, ki zmorejo pripraviti energetska koncept in ukrotiti vse te partikularne interese ter na prvo mesto postaviti interes države? Vsekakor pa: treba je sprejeti program za zaprtje Teša 6 in prestrukturiranje Premogovnika Velenje ter najti investitorja za drugi blok Neka.